

64.510

RAAP
Postbus 1347
1000 BH AMSTERDAM

RAAP-NOTITIE 510

Plangebied Marssum - It Aldlân 4

Gemeente Menaldumadeel

Een inventariserend archeologisch onderzoek

RAAP-NOTITIE 510

Plangebied Marssum - It Aldlân 4

Gemeente Menaldumadeel

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Menaldumadeel

Project: archeologisch onderzoek plangebied Marssum – It Aldlân 4 (gemeente Menaldumadeel)

Titel: Plangebied Marssum – It Aldlân 4, gemeente Menaldumadeel; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: november 2003

Auteur: drs. A.M. Bakker

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2003\MEMA\N0510-MEMA.qxd

Projectcode: MEMA

Projectleider: drs. A.M. Bakker

Projectmedewerker: D. van den Berg

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2003

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: gemeente Menaldumadeel
- *aanleiding onderzoek*: ontwikkeling van een jachthaven in het plangebied
- *datum uitvoering veldwerk*: 31 oktober 2003

Locatiegegevens

- *plangebied*: Het plangebied ligt in Marssum, aan de Ballensvaart (figuur 1)
- *toponiem*: It Aldlân
- *kadastrale gegevens*: DNH00 A nr. 3458, 3459, 3460, 2908, 2909, 2910
- *plaats*: Marssum
- *gemeente*: Menaldumadeel
- *provincie*: Fryslân
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 5H
- *plangebied in gebruik als*: grasland, boerderij met tuin
- *oppervlakte plangebied*: 3,2 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 177.125/579.750

Onderzoeksvragen

Wat is de mate van verstoring van de bodemopbouw in het plangebied en zijn daarin aanwijzingen aanwezig voor archeologische resten? Hieruit valt af te leiden in welke terreingedeelten eventueel vervolgonderzoek naar archeologische waarden zinvol is.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het toezicht heeft op de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologische verwachting*: volgens de FAMKE (Provincie Fryslân, 2002) zijn er geen verwachtingen voor de periode Steentijd t/m Vroege Bronstijd. Voor de periode Midden Bronstijd t/m Vroege Middeleeuwen geldt een middelmatige archeologische verwachting.
- *ARCHIS-waarnemingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*
  - In plangebied: CMA-code 05H-134, Monumentnummer 9193; meldingsgebied. Het betreft een geheel afgegraven terp uit IJzertijd/Late Middeleeuwen en een Stinsterrein uit de Late Middeleeuwen.
  - in de directe nabijheid (< 300 m): CMA-code 05H-086, Monumentnummer 9109; meldingsgebied. Het betreft een terp en resten van een stins (stinswier) uit de Late Middeleeuwen.

Historische gegevens

- *historische kaarten*: op de kaart van Schotanus à Sterringa (1718) en de kaart van Eekhoff (1859) staat het plangebied aangegeven als Andrigastate.

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart*: kalkarme knippige poldervaaggronden (klei, profielverloop 5; Stiboka, 1976: code gMn85C) en kalkarme leek-/woudeerdgronden (klei, profielverloop 5; Stiboka, 1976: code pMn85C).

3 Veldonderzoek

Oppervlaktekartering: methode

De oppervlaktekartering is daar uitgevoerd waar het plangebied een goede zichtbaarheid heeft: langs geschoonde slootkanten, in molshopen, op geplogde akkers etc.

Oppervlaktekartering: resultaten

De oppervlaktekartering is gelijktijdig met het verkennend booronderzoek uitgevoerd. In het plangebied zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Booronderzoek: methode

- *positie boringen*: driehoeksgrid, boordichtheid ca. 5 boringen per ha
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor 3 cm
- *totaal aantal boringen*: 17
- *minimaal geboorde diepte*: 1,7 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 2,4 m -Mv

- *boorbeschrijvingen*: onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten
- *Z-coördinaten boringen*: niet gemeten

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch)*: de natuurlijke ondergrond in het plangebied bestaat uit kwelderafzettingen. Deze kwelderafzettingen bestaan van onder naar boven uit: matig fijn, matig siltig zand; matig fijn, matig siltig zand met kleilaagjes; matig stevige, matig siltige klei met zandlensjes. De top van de kwelderafzetting ligt tussen de 0,15 en 1,4 m –Mv. Op deze kwelderafzettingen zijn in de boringen 1 t/m 4 en 6 t/m 13 plaggen (terplagen) opgeworpen. Deze terplagen kenmerken zich, van onder naar boven, door matig stevige, matig siltige klei met weinig zandbrokken; matig stevige klei met meer zandbrokken (plaggen); matig stevige, licht zandige klei en de aanwezigheid van archeologische indicatoren. De opgebrachte laag (waartoe ook de 0,1 tot 0,25 m dikke bouwvoor is gerekend) is tussen de 0,55 en 1,4 m dik. Er is geen landschappelijke verhoging zichtbaar in het plangebied. Waarschijnlijk is een groot deel van de terp afgegraven en behoren de terplagen en de mogelijk nog aanwezige terpzool tot de oudste fase van de terp. In boring 14 zijn geen terplagen aangetroffen. De natuurlijke kwelderafzetting ligt hier direct onder de bouwvoor. In boring 15, 16 en 17 zijn direct onder de bouwvoor recent verstoorde lagen aangetroffen. In boring 15 is deze laag 0,2 m dik hieronder begint de natuurlijke kwelder afzetting. In boring 16 lijkt het bodemprofiel verstoord te zijn tot 1,3 – Mv. In boring 17 is het bodemprofiel verstoord tot 1,5 –Mv. In boring 5 is direct onder de bouwvoor een matig stevige, licht zandige, licht humeuze kleilaag van 0,4 m dik aangetroffen, met archeologische indicatoren. Mogelijk betreft het een terplaag. Een andere mogelijkheid is dat het hier een laag betreft behorende bij de boerderij die in het noorden van het plangebied staat (figuur 1).
- *verstoringgegevens*: tijdens het veldonderzoek zijn in de meeste boringen geen bodemverstoringen dieper dan de bouwvoor (geroerde terpgrond) aangetroffen (zie hierboven). Direct onder de bouwvoor zijn in de boringen 1 t/m 4 en 6 t/m 13 terplagen aanwezig. In dit terppakket zijn diverse archeologische indicatoren aangetroffen, waaronder terpaardewerk, dat te dateren is in de Late IJzertijd / Romeinse tijd (zie tabel 1 en 2). De vondsten zijn aan ARCHIS gemeld (ARCHIS-waarnemingsnummer 135006)
- *Archeologische indicatoren in boringen*: ja (zie tabel 2)

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek (verkenning) zijn in het plangebied It Aldlân 4, 17 boringen gezet. In 12 van de 17 boringen zijn terplagen aangetroffen en in één boring is mogelijk een terplaag aanwezig. In deze 13 boringen zijn ook archeologische indicatoren gevonden. Het aardewerk dat in de boringen is aangetroffen, kan getypeerd worden als terpaardewerk en is te dateren in de periode Late IJzertijd/ Romeinse tijd. Er is geen verhoging in het landschap zichtbaar. De terp is mogelijk afgegraven. De nog aanwezige ophogingslagen en terpzool zijn waarschijnlijk de overblijfselen van een afgegraven terp.

Aanbevelingen

Op grond van de resultaten van het inventariserend archeologisch onderzoek wordt nader onderzoek aanbevolen in het plangebied, zodat een besluit kan worden genomen over de mogelijke behoudenswaardigheid van de vindplaats. Alleen een behoudenswaardige vindplaats komt in aanmerking om opgegraven of beschermd te worden.

Het nadere onderzoek dient gericht te zijn op het verkrijgen van meer archeologische indicatoren, opdat een meer gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, datering, omvang en waarde van de locatie. Dit om te kunnen beslissen over de behoudenswaardigheid van de vindplaats.

Bij uitvoering van de huidige plannen is behoud van de vindplaats niet mogelijk gezien de geringe diepteligging en de kwetsbaarheid van de archeologische resten.

- *contactpersoon overheid:* dr. G.J. de Langen (provinciaal archeoloog Fryslân, tel. 058-2925487)
- *contactpersoon RAAP:* drs. A.M. Bakker (projectleider)

Literatuur

Brinkkemper, O., e.a. (red.), 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Eekhoff, W., 1859. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland*. Leeuwarden.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Provincie Fryslân, 2002. *Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE)*. Provincie Fryslân, Leeuwarden (cd-rom).

Stiboka, 1976. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen kaartbladen 5 West Harlingen en 5 Oost Harlingen*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Vaart, J.H.P. van der & S. Talsma (red.), 2001. *Kadastrale en prekadatrale atlas fan Fryslân 1640-1832, diel 11: Wymbritseradiel-Noard en Snits*. Fryske Akademy, Leeuwarden.

Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Resultaten archeologisch onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Tabel 2. Archeologische indicatoren.

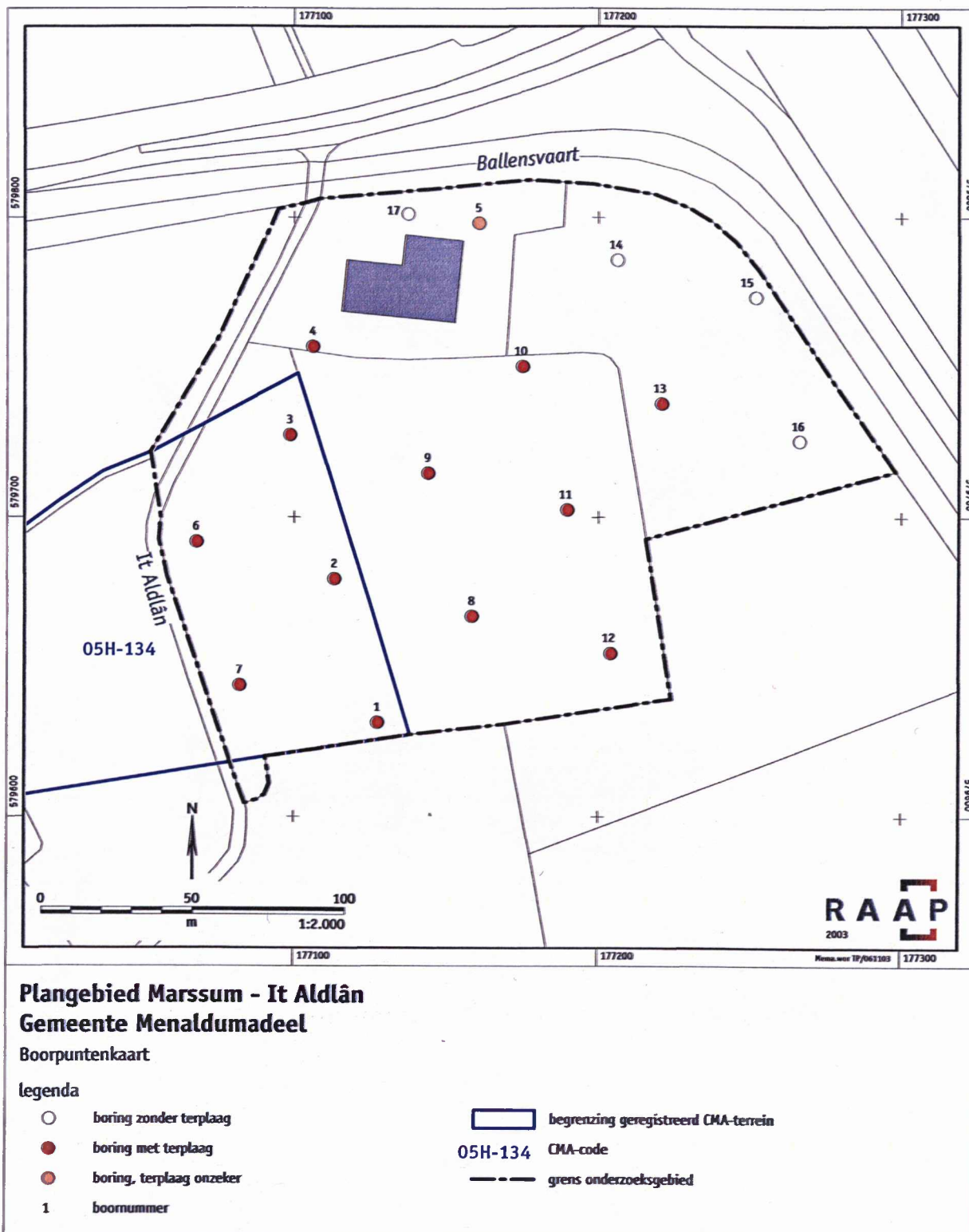

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

boring	indicatoren	diepte in cm -Mv
1	aardewerk, puin, houtskool, verbrande leem en fosfaatvlekken	15-130
2	aardewerk, puin, houtskool, verbrande leem en fosfaatvlekken	15-120
3	aardewerk, puin en houtskool	10-75
4	puin, verbrand bot en fosfaatvlekken	70-128
5	aardewerk, puin en fosfaatvlekken	15-55
6	aardewerk, puin, houtskool en verbrande leem	15-110
7	houtskool en puin	10-40
8	aardewerk, puin en houtskool	20-135
9	aardewerk, puin, houtskool en verbrand bot	15-120
10	puin en houtskool	20-45
11	aardewerk, puin, houtskool en verbrand bot	15-140
12	aardewerk, puin en houtskool	100-142
13	aardewerk, puin en verbrand bot	15-85

Tabel 2. Archeologische indicatoren (aardewerk = terp-aardewerk).

Figuur 1. Resultaten archeologisch onderzoek.